

Esti Kornél kalandjai

Világ vége

- Szoktál-e te álmodni a világ végétől? - kérdezte tőlem Esti Kornél. - Szóval, te szoktál. Én évenként átlag ötször-hatszor véget vetek a világnak álomban, megsemmisítem a földgolyót, mint azokat a homokgombócokat és sárkupacokat, melyeket gyermekkoromban gyúrtam a tóparton, aztán egy vonalzóval kegyetlenül kettévágtam. Úgy látszik, erre szükségünk van. Csodálatos, boldog rombolást végzünk ilyenkor. Egyszerre eltűnik mindenki és minden, s velük együtt mi is, de nem ketten, hanem félbillió ember összelelkezve, aggastyánok és csecsemők, oroszlánok és bolhák, emelődaruk, hőmérők, ágyúk és bajuszkötők. Hidd el, van ebben valami vigasztaló. A halál legkevésbé fájdalmas fajtája az, ha senki se és semmi sem marad utánunk, amit irigyelhetnénk, még az utókor is velünk omlik össze, mely emlegethetne, s újságíró barátunk is, aki siratócikket írhatna rólunk, és bizonyos nyájas kárörömmel veregethetné meg szegény hullánk vállát.

Sok ilyen álombeli világ végére emlékezem. Volt sötét, a pokol minden sötétségével. Volt fényes, a mennyország minden fényével, cikázó villámokkal és tündöklő fényrózsákkal. Volt bibliaian komor és ünnepélyes. Volt színpadi és hatásos, mint egy wagneri dalmű vége, melyben kürtök bömbölnek és harsonák ordítanak. Volt gyors és rettenetes, amikor a föld egy üstökös lángcsóvjában pillanatok alatt pörzsöklődött el, mint holmi csillagközi rövidzárlatban, s én fejfelé, lobogó sörénnyel buktam alá a világűrben, kéjesen viszkető lábaimat kinyújtva, s szálltam, röptem hosszú-hosszú fényévekig anélkül, hogy rendeltetési helyemre érkeztem volna. Az a világ vége, melyről utóbb álmodtam, abban különbözik a többitől, hogy lassú volt, hosszan tartó, részletes, s olyan valószerű, mint egy jó írásmű, mely a hihetlent és túlvilágit hétköznapi keretbe helyezi, tények és adatok közé, s éppen ezzel teszi elfogadhatóvá, igazán megrázóvá. Meghallgatnád?

Hát az úgy történt, barátom, hogy egy nyári délután, körülbelül fél hét felé az Erzsébet körúton sétáltam. Éppen be akartam térni a kávéházba, hogy lekenjek egy színházi cikket, amikor észrevettem, hogy a gyalogjárón kisebb-nagyobb csoportok verődnek össze, s az emberek kinyújtott nyakkal, riadtan az ég egy pontjára néznek, kelet felé, s mutogatnak is arra, sutognak is valamit, de még halkán, s nem tudhattam, hogy mit. Ismerem az ilyen pesti csoportosulásokat. Egy gyermek eleresztette léggömbjét, azt lesik, a háztetők fölött, vagy egy furcsa, külföldi repülőgépet, vagy egy levegővel fölfújt papírzacskót, melyet ide-oda táncoltat a szél, vagy semmit sem, csak ugratják, bolondítják egymást. Nem is törődtem velük. De amint tovább haladtam, én is megpillantottam azt, amit ők, s ekkor elhidegedtek ujjaim a rémülettől, és gyökeret vert a lábam.

Mi volt az, amit bámultak? Egészen jelentéktelen dolog. Egy kis fénypont az ég keleti sarkán, kék és halvány, olyan, mint a kórházban a betegek villanyméce, nem is nagyobb annál. De rosszul mondtam. Alighogy megállapítottam ezt, már nagyobb volt nála, és sokkal izzóbb, akkora, mint az öklöm, s úgy ragyogott, mint egy ívlámpa. Szemlátomást közeledett. Egyelőre csend volt, mint végzetes politikai változások előtt, amikor élet és halál van kockán, s a levegőbe akasztófák meredeznek. De a következő pillanatban már üvöltözni kezdett a tömeg, az égre kiáltott, kitárt karral, s vak tájékozatlanságában kapualjakba menekült vagy kirohant az utcára, s egy általános mozgósítás, egy világforradalom, egy sohase elképzelt munkaszünetés zűrzavara uralkodott mindenütt. A villamosok megálltak. Lovasrendőrök vágattak elő peckesen, kivont karddal, de csakhamar ők is belesodródtak a rémüldöző csöcselékbe, s elhányták kardjukat. Tüzoltók és katonák gépkocsijai süvöltöttek vészes túlköléssel, immár merőben céltalanul, mert maguk se tudták, hogy mit kell oltaniok és oltalmazniok, s kik ellen kell harcolniok. Valaki fölfedezte, hogy hajára finomra őrölt, ismeretlen vegyi eredetű kék por száll, s arca, keze, homloka is kék lesz, mint a rejtélyes égítést, mely most már óriási tányérként izzott az égbolton. Erre az izgalom tetőfokára hágott. Mindenki a kézütkrében bámulta kék arcát. Leáldozott a nap, de a hőség nem csökkent, hanem emelkedett. Telefonozni akartunk valahová, de nem tudtuk, hogy hová. Az utcai telefonfülkéket megostromolták. Mindenki mással beszélt. Maga a központ is mással beszélt, a világmindenséggel keresett összeköttetést, hiába, hogy mitevő legyen. Bőgő hangszórók nyugalomra intették a közönséget.

Végre megjelentek az újságok tükörablakában az első jelentések, fehérén lobogva, mint sirályok a viharban. *Csend, rend* - kiabálták az újságok, régi tekintélyükre támaszkodva, de maguk is eszeveszett izgalommal, s nem adhattak egyéb tanácsot olvasóiknak, mint hogy belső forrásukat ásványvízzel csillapítsák, ezenkívül küldjék be hátralékos előfizetési díjukat, mert az újság még ilyen körülmények között is a legszebb ajándék, a legmegbízhatóbb barát és a legnemesebb szórakozás. Szélfűrészes patikusok, akik egy életen át nem tudták eladni kotyvalékjaikat, az utcán árusították idegcsillapító szereiket a "világ vége" nevű nyavalya ellen, s megittatták a hiszékenyekkel raktáron maradt hashajtókat, hánytatókat és hajszeszeiket. Este kilenc órakor a greenwichi csillagvizsgáló igazgatója rádióvilágszózatot intézett az emberiséghez. Szavainak igyekezett bizonyos higgadt méltóságot és tudományos mázat adni, de lépten-nyomon kitetszett, hogy ő, aki számon tartja az égbolt minden rendes lakással bíró, megbízható csillagát és kóbor, büntetett előéletű, többszörösen körözött csirkefogó-üstökösét, nem is sejtí, hogy micsoda ez a kék és forró kalandor, ez az égi szörny, mely minden előzetes bejelentés nélkül látogatta meg a földet, és végromlással fenyeget mindnyájunkat. A veszélyt nem lehetett titokban tartani. Éjfélkor egy párizsi tudós minden köntőrfalazás nélkül tudatta a világgal, hogy itt az utolsó órája, s ha az égítést közeledése ilyen ütemben folytatódik, aminek ellenkezőjére semmiféle reménység sincsen, akkor három nap múlva megszűnik minden élet, s leghelyesebb, ha valamennyien elkészülünk az együttes és fönséges halálra. Az ő véleményét, melyet később egy amerikai csillagász pontos számíttással ellenőrzött és helybenhagyott, az újságok szűkszavú különkiadásban jelentették meg.

Bevallom, ekkor már fölöttébb untam a huzavonát, nem érdekelt többé sem az emberiség sorsa, sem a saját sorsom, s fáradtan, elcsigázva hazafelé bandukoltam. Elhatároztam, hogy otthon majd farkasszemet nézek a valósággal. Lámpát se kellett gyújtanom. Dolgozószobámba oly éles kék fény nyilallt be, mint a capri Kék-Barlangba a legragyogóbb napsütésben. Órákig járkáltam le s föl, hátratett kézzel. Tétováztam, hogy mihez is kezdjek. Írni nem volt kedvem. Kinek és minek? Végredeletet hagyjak hátra? Ez éppoly ostobaság volna. Inkább ittam. Volt nekem egy hollandi kakaólikőröm, melyet egy hóbortos, teljesen beszámíthatatlan tisztelőmtől kaptam. Mindig takarékoskodtam vele, mert drága, ritka zamatú ital, nekem valóságos ambrózia, s ma úgyszólván beszerezhetetlen. Lassanként kihörpintettem az egészet. Ettől világosság gyulladt agyvelőmben. Enni is kívántam. Orvosaim az utolsó próbareggelím óta eltöltöttak a nehéz, fűszeres ételektől.

Lekanyarítottam magamnak egy darab szalámit, háromujjnyi vastagon, úgy, ahogy szeretem, s mohó fogakkal haraptam belé, fittyet hányva minden következménynek. Kitűnő közérzetem támadt. Ezt csak az zavarta, hogy velem szemben a dolgozósobám falán a *Kompozíció* című futurista festmény kacintott rám. Welly Pepi tisztelt meg vele, aki a tehetetlenséget mindig sikeresen egyesítette a tébollyal. Gyomromból utáltam ezt a mázolványt, de eddig nem volt szívem a szemébe vetni. Welly Pepi különböző ürügyeken havonta egyszer bekukkantott hozzám, kémszemlére, hogy még nálam lóg-e a képe. Most zsebkéssel szíjjakká metéltem a vásznat. A levegő tisztult.

Miután így elkészültem a testiekkel, a lelkiekre vettem szememet. Két levelet írtam. Az egyik levelet Katicának írtam, aki egy életen át azt hitte rólam, hogy szeretem. Közöltem vele, hogy egyáltalában nem szeretem, és nem is szerettem soha, szakítok vele, nem is óhajtom látni soha többé. A másik levelet Violának írtam, akitől istentelen kezek elszakítottak. Bevallottam neki, hogy csak őt szeretem, hűséget esküdtem arra a három napra, mely számunkra az élet és az örökkévalóság. Ez megnyugtató.

Még valamit elintéztem. Évekkel ezelőtt, tudod, kétezer pengő előleget kaptam egy zsvány kiadótól, hogy egy húszíves könyvet írjak valami politikai tökfilkóról, s századunk legnagyobb elméjének és jellemének tüntessem föl. Ez az előleg azóta súlyos kölönként csörömpölt rajtam. Valahányszor kicsavartam töltőtollam, eszembe jutott a politikai tökfilkó s vállalt, de folyton halogatott kötelességem, a lelkem megbénult, s nem tudtam dolgozni. Én, ahogy ismersz, előleget sohase adtam vissza. Még heveny örületemben se tennék ilyesmit. Még talán álmomban sem. De most, hogy a világ végéről álmodtam, megtettem. Tüstént visszaküldtem kétezer pengő előleget a zsvány kiadónak egy gyorsküldőnccel, s meghagytam, hogy még álmából is zörgesse föl.

Jaj, mennyire megkönnyebbültem. Nem kell többé élnem, tehát élhetek. Nem kell többé írnom, tehát ismét írhatok. Élni kezdtem, barátom, azonnal, lelkemben az édes Violával, s írni kezdtem, nem törődve azzal, hogy nincs többé olvasó, tiszteletdíj és dicsőség, csak írtam, írtam, a vészes, egyre növekvő csillagzat előtt, a pokoli hőségben, esztelenül és boldogan, egész hajnalig, s belemámosodtam az örömbe, a háromnapos jövődömbbe és munkámba. Mert jegyezd meg, hogy csak az élhet, aki teljesen el van készülve a halálra, s mi, ostobák, azért halunk meg, mert csak az életre készültünk el, és mindenáron élni akarunk. A rend, melyet magad körül látsz, voltaképp rendtelenség, s a rendtelenség az igazi rend. A világ vége pedig a világ kezdete. Ezt akartam közölni veled.

Az utolsó fölolvadás

Amint szokta, az utolsó pillanatban ugrott föl a vonatra. Poggyászát bevágta egy félfülkébe. A kerekék gurulni kezdtek a síneken.

Sötét, téli délután volt.

Álmosan, a virrasztástól véres szemmel bámult ki az ablakon. Nézegette a hómezőket, a fölöttük röpködő varjakat, ezt a nagy, fehér-fekete tájképet, aztán akkorát ásított, mintha az egészet el akarná nyelni, lehúzta az ablakfüggönyt, hogy semmit se lásson, és mint minden alkalommal, amikor belekezdett valamibe vagy amikor túl volt valamin, rágyújtott.

Most az utazásba kezdett bele, és az induláson volt túl. Ezért, mihelyt elszívta egyik cigarettáját, a másikkra gyújtott.

Valahova vidékre igyekezett, egy fölolvadásra.

Hányadik fölolvadásom lehet már ez, tűnődött magában, talán a századik is, ha nem a százötvenedik, két és fél évtized óta. Egyszer robotnak nevezem, máskor kötelességnek. Valójában ez az életem értelme, kielégülése, ünnepnapja: az úgynevezett dicsőség. Úti élménynek sincs külön, mint bekukkanni egy ismeretlen városba, látni, amint így napszállatkor a gyermekek az iskolából hazafelé bandukolnak a havas utcákon, meglopni testvéri közösségüket, beszagolni egy vendéglőbe, végigsétálni a főutcán, aztán máris szaladni a szállóba, készülödni, másnap pedig rövid tapsmámor és pezsgőcsömör után továbböröplni, mintha az egész csak álom lett volna. Jaj, mennyi ilyen emlékem van ezekről a fölolvadásokról. Emlékezem vasárnapi ebédekre, mert rendszerint szombaton rándultam le, és vasárnap még ott fogtak, a vasárnapi ebédek arany húsleveseire, melyekben duzzadtan úszkáltak a tüdős táskák, a paradicsommártások szinte harsány, hősi pirosára, s a tortaépítmények felhőkarcolóira is. Emlékszem elkallódott barátaimra, begyöpösödött osztálytársaimra, akik a fölolvadást követő reggelen, amíg ágyban dőzsöltem még félálomban, váratlanul bukkantak föl szobám háttérében, szájukon egy emlékeztető, bocsánatot kérő s mégis vádoló mosollyal, hogy bár elfeledten és névtelenül, de azért még a világon vannak. Emlékezem egy nyájas családra, mely szállóvendégül látott, lakószobámra, melyet annyira kényelmessé és otthonossá próbált tenni, hogy sohasem éreztem magam benne se kényelmesen, se otthonosan, s ha egyedül maradtam, akkor is állandóan hajlongtam és mosolyogtam, mintha közelemben lettek volna szeretetre méltó házigazdái, akik a fal mögött is mozdulataimat lesték, és amikor mosakodni akartam, ők maguk szivattyúztak vizet alkalmi mosdómba. Emlékszem tisztelőimre, akik az utcasarkon egy oszlop mögül törtek rám, hogy kezem vonását kérik, és műkedvelő írókra, akik úgy nyújtották át kéziratukat, mint királynak holmi életbe vágó kérvényt, a hódolat rózsáival átkötve vagy pedig orv fenyegetést burkolva belé, mint tört a merénylők. Emlékszem egy nagyvárad kávéházra, még a régi béke idejéből, ahol a pincérek fülem hallatára azon

vitatkoztak, hogy melyik volt a múlt vasárnap az "életszagúbb" szonett. Emlékszem kedves nénikékre, akik azzal gyanúsítottak, hogy lenézem ételremeküket, mert - hiába - nem pesti az, és részint azon csodálkoztak, hogy nem eszem belőle eleget, részint pedig azon, hogy annyit eszem belőle, s mint költő nem vetem meg az ilyen prózai dolgokat. Emlékezem, hogy vonszoltak ide és oda megtekinteni egy árvaházat vagy egy vágóhidat, egy képtárat vagy egy járványkórházat, s mint mondtam mindenről tartózkodó, de elismerő szakvéleményt, én, aki az íráson kívül semmihez a világon nem értek. Emlékezem aztán leányokra és asszonyokra, akik ilyenkor a véletlen tündér szeszélyét és végzetét hozták nekem. Minden fölbogozhatatlanul együtt van ezekben a kirándulásokban, melyek sohasem ugyanazok, és mégis mindig ismétlődnek. Beh szépek is voltak, sóhajtott. Jó volna még élni egy darabig.

Nyolc felé járt. Esti fölrántotta az ablakfüggönyt. Künn már a hósík is olyan fekete volt, mint a varjak. Mindenütt áthatolhatatlan, sűrű köd gomolygott. "Kilencor kezdődik a fölolvadás, gondolta, csak annyi időm marad, hogy a szállóban átöltözzem." Nyújtózkodott. Mellénye felső feléből kihúzott egy barna üveget. Bevett valamit, amitől szeme azonnal csillogni kezdett. Újra rágyújtott. Néhány perc múlva kivilágított kupolák sugárvénei törtek át a homályon, víztartályok és gyárkémények integettek feléje, aztán a kalauz beszólt, hogy megérkezett.

Átadta a poggyászát, leugrott a pályaudvarra, a sínek közé, ahol egy homályos csoport közeledett feléje, a Közművelődési Egyesület serény elnöke, ifjú feleségével meg egy sápadt, ismeretlen, szótalan fiatalemberrel. Amint ilyenkor szokták, megkérdezték tőle, hogy jól utazott-e, nem fáradt-e el túlságosan, s miután ő erre valamit makogott, kocsiba ültették, elmondták, hogy az est iránt városszerte "óriási az érdeklődés", noha még "nem adtak el minden jegyet", és vitték a szállóba, az Aranyasba, amelynek a másik szárnyán mindjárt ott a színpad is, úgyhogy neki csak majd át kell sétálnia.

A sápadt, ismeretlen, szótalan fiatalember, aki az est rendezője volt, "rendkívüli tapintattal" a szálló előcsarnokába kísérte őt, megvárta, amíg a fölvonóra száll, és "eltávozott".

Már javában zakatolt a fölvonó, amikor Esti fölfigyelt, hogy mégiscsak érik néha meglepetések. Soha életében nem járt ilyen furcsa vidéki szállóban. A fölvonó nyargalt, robogott, immár percekig, egyre följebb és följebb.

- Hová megyünk? - kérdezte a kisleány.

- Föl - válaszolt a kisleány, és mutatójával a magasba bökött.

- Hányadik emelet?

A kisleány erre nem felelt, mert a fölvonó még egyet-kettőt zökkent, aztán nagy zajjal megállapodott. Némán vitte előre bőröndjeit a hosszú és szűk folyosón, melyen szürke gyökérszőnyegek szaladtak a szürkére festett egyforma ajtók mentén. Az egyik ajtót kinyitotta.

- Tessék parancsolni - mondta.

- Ez a szobám? - érdeklődött Esti, a gőzfűtéstől pállott levegőben a szoba közepére ment, és körülnézett.

Egy nagy tükröt látott, oldalt az ágyat, szemben pedig a kerevetet. Bólintott, és elküldte a kisleányt. Kínézett az ablakon. Lenn, egészen mélyen lenn a hegyeken egy kisváros szétszórt házacskaival hevertek a lámpafénytől sugárzó, sárga, meleg ablakokkal, mint gyermekkori színházának feledhetetlen díszletén. Sokáig gyönyörködött ebben. Egy zömök kőtorony körül a hullongó hóban varjak keringtek.

- Siessünk - biztatta magát, és nekilátott.

Önborotvapengéje harsogva szántott végig arcán, forró vízben mosakodott, aztán bőröndjéből egymás után rebtent elő a fehér ing, a fehér mellény, a fehér nyakkendő, mint künn a hó, s utána a fekete frakk, a fekete nadrág, a fekete lakkcipő, mint künn a varjak.

Bach *Air*-jét füttyörszte, s azon gondolkodott, hogy mit műveljen ma este a dobogón. Mindenesetre zsebébe gyűrt néhány újabb kéziratot. Ide-oda hajlongva fészkelődött a tükör előtt, s boldogan észlelte, hogy még nem egészen vénült meg, és magas.

- Induljunk - vezényelt magának, és a folyosóra lépett. Ez volt az a hosszú és szűk folyosó, melyen előbb a kisleánnyal idejött, a szürke gyökérszőnyeggel és a szürkére festett egyforma ajtókkal, de csak most vette észre, hogy milyen hosszú és szűk. Valahol a végén tükör csillámlott homályosan, visszaverve a hosszú és szűk folyosót, a szürke gyökérszőnyeggel és a szürkére festett egyforma ajtók végtelen sorával. Minthogy mennél előbb a színpadra akart érní, a tükör felé igyekezett,

abban a reményben, hogy ott majd valami kijáratot lel vagy lépcsőt. De csatlakozott. Amint a közelébe ért, meggyőződött, hogy amit a tükörben lát, az nem is tükörkép, hanem maga a valóság. Végeérhetetlen volt ez a folyosó. Micsoda nagyozolás Mucsán, dörmögött, és elbiggyesztette száját. Bosszúsán sietett előre. "Úgy látszik, újra eltévedtem", mondta mosolyogva, de zavartan egy pincérnek. Az útbaigazította, hogy menjen visszafelé, ellenkező irányba, s ott valahol messze ugyancsak egy tükör látszott, de a végén szintén nem volt tükör, csak maga a folyosó, megszámlálhatatlan ajtaival és szobáival.

Öt-hat percig bolyonghatott, amikor egy másik pincér jobbra irányította, aztán egy harmadik pincér megint balra. Akkor már régen elmúlt fél tíz is. Idegeskedett, hogy végképp elkésik az előadásról, türelmét veszítette, és magából kikelve szaladgált ide-oda, le és föl, egyik emeletről a másikra futkosva, s mindenütt csak az egyformaság kétségbeejtő útvesztője fogadta. Végül dörömbölni kezdett a földvonó vaskalitikáján. A földvonó megállt, kilépett belőle a kisfiú, és ő beszállt. Ismét szédületes iramban repülni kezdett fölfelé, aztán zuhanni lefelé, kivárhatatlan hosszú percekig. Esti ordított, toporzékolt, hogy ki akar szállni.

Arra a hosszú és szűk folyosóra érkeztek, ahonnan elindultak. Szobája ajtaját nyitva találta, benn az öltözködés rendetlenségét, szappanhabos önbortváját a mosdótálban. A tükör elé állt, és figyelte fehér arcát, verejtékes homlokát. Tudta, hogy mi fog következni. De ez inkább érdekelt, mint borzasztotta. Azon csodálkozott, hogy az egész csak ennyi.

Amíg a kisfiú orvosért szaladt, addig ő előkotorászt a barna üveget, és megint bevett belőle.

- Miért használja ezt? - kérdezte tőle az orvos szemrehányólag, és kivette a kezéből.

- Azért - felelte Esti -, mert a földön meghalnak a gyermekek.

Az orvos megállapította, hogy félrebeszél, s szeme bandzsít. Tapogatta érlökését, de már nem érezte. Le akarta ültetni egy székre. Erre Esti teljes hosszában végigvágódott a földön. A tükör elé esett, s kidülledt mind a két szeme. Ekkor rohant be a sápadt fiatalember. Lélekszakadva követelte a mestert, hogy a színpadra vigye.

Döbbenet látta, hogy mi történt.

- Érdekes - jegyezte meg -, most is nézi magát a tükörben.

- Igen - bólintott az orvos. - Mint afféle művészember. Pedig már nem is él.

Boldogság

- Nézd - figyelmeztetett Esti Kornél -, mindnyájan ábrándozunk arról, hogy valamikor boldogok leszünk. Mit képzelünk el ilyenkor? Többnyire valami állandót, szilárdat, tartósat. Például egy kastélyt a tenger partján, kertet és csöndet körötte, egy nőt, gyermekeket, családot, esetleg pénzt vagy dicsőséget. Ezek csacsiságok. Az ilyen képek kiskorunkban jelennek meg előttünk. Igaz, ma is megjelennek, ha a boldogságról képzelődünk, mert igazi és éber álmainkban mindig csecsemők maradunk. A mese ez, az örök és légüres mese. Ennek a kastélynak, akár a mesebeli kastélynak, nincs tervrajza, átírási költsége, adólapja. A nő, akit magunk elé festünk, testtelen és lélektelen, nem is vagyunk vele semmiféle viszonyban. A gyermekek, akiket álmodunk, sohase betegszenek meg kanyaróban, és sohase hoznak haza rossz bizonyítványt. A dicsőségről pedig nem merjük megállapítani, hogy a valóságban nagyjából a kiadókkal való tárgyalásokból áll, melyek annyira fölizgatnak bennünket, hogy később ebédelni se tudunk.

Szóval ezek a képek tartalmatlanok, és ezért csábítók.

Természetesen, van boldogság. De az erőben más. Magam is emlékszem néhány boldog percemre. Hogy mikor voltam legboldogabb? Hát elbeszélhetem, ha akarod.

Egy-két évvel ezelőtt, október végén nagy útra kellett mennem. Este csomagoltam, és lefeküdtem. Vonatom reggel indult. Nem tudtam aludni, noha már több álmatlan éjszaka volt mögöttem. Hánykolódtam a párnákon. Egyszerre a hátam közepén nyilallást éreztem. Megmértem magam. A hőmérő lázat mutatott. Sok mindent adtam volna, ha ezt az utazást elhalaszthatom. De nem lehetett. Amikor megvirradt, balsejtelem fogott el, hogy nem térek többé haza. Lucskos, sötét ősz volt. A vonat ázott, síró kocsijaival kedvetlenül várakozott rám. Kongó folyosóin senki se járt, fülkéiben is csak elvett ült egy-egy fázó, sápadt utas, mintha az egész szerelvényt elátkozták volna. Magányos szakaszomból néztem a füstölgő mezőket. A levegő fekete volt, az országutak sárgák. Valamelyik állomáson egy mezítlás parasztfiúcska végigszaladt a kocsik mellett kannájával meg a poharával, s a szakadó esőben ezt kiáltotta: "Friss vizet tessék." Életunt kalauz vizsgálta körutazási jegyeimet.

Köszönés helyett sóhajtott. A lidércnyomás a határon túl is folytatódott. Elhagyott pályaudvarok gurultak elém. Malaclopó köpenyben valami vörös orrú, szemüveges osztrák ifjóné meredt rám hosszan, s én is őrá. Egy macska surrant be az állomásfőnök szobájába, mintha látni se akarna. Sovány asszony állt egy ecetfa mellett, s szoknyáit fújta a szél. Németországban kisdíákok mentek az iskolába, vagy jöttek onnan, könyvekkel, rajztömbbel, fejesvonalzóval. Minthogy semmit sem ettem, időérzésem elveszett. Nem tudtam, reggel van-e vagy délután. Egyébként az utazás szórakoztatni szokott. Az életet látom mint képet és színjátékot, tartalmától megfosztva, leegyszerűsítve. Ezúttal azonban az élet kétségbejött az üres kereteivel. Minden és mindenki céltalannak és kietlennek tetszett, az osztrák ifjóné, a macska, a sovány asszony a szélben, a német iskolásfiúk is, elsősorban pedig én magam. Eszembe jutottak balsikereim és bűneim. Önvád marcangolt. Éjjel a hosszú hálókocsiban csak én váltottam ágyat. Egy gonosz arcú ellenőr, aki valami facér színésznek látszott, gúnyosan kívánt jó éjszakát, mintha már előre elhatározta volna, hogy első álmomban borotvával vágja át a torkom. Mindenesetre dupla adag altatót vettem be. Órákig félbren hallgattam a vonat zakatolását, aztán elaludtam. Ordítva riadtam föl. Tapogatództam a sötétben. Nem tudtam, hová kerültem. Torkom, orrom kiszáradt. A fűtőtestek afrikai hőséget árasztottak. Valamit magamra kaptam. Kitámolyogtam a folyosóra.

Ebben a pillanatban kezdődött az a boldogság, melyről beszéltem, az a boldogságom, melynél eddig sohasem volt teljesebb és különb. A vonat vadregényes, fenyves koszorúzza hegyek közé kanyarodott. Esett a hó. Képzeld, esett a hó, ily kora ősszel, mint valami meglepetés vagy ajándék az égből, s kisütött a nap. Csillogó reggel volt. Egy kis, német ipari város tűnt föl a völgyben. Vettem a bőröndömet, kiszálltam. Behajtottam a városba. Kacagó gyermekek az iskolába menet hógolyókkal dobálództak. A háztetők fehérek voltak. Lámpák égtek az emeleteken. Villamosok csengettüzték, merőben ismeretlen hangon, mint a karácsonyi angyalok. Öröm dobogtatta a szívem. A legjobb fogadóban szálltam meg. Kedves tisztelettel, nagy megbecsüléssel fogadtak. Erkélyes szobát nyitottak számomra, potom áron. Fehér hajú, bóbitás szobalány lépett szobámba. Halkan beszélt. Két kancsó meleg vizet hozott. Odaálltam az ablakhoz, mely a főtérre nézett, és nem tudom meddig, szájátva bámultam a vidám, gyermekkori hóesést. Ennyire még sohasem örültem annak, hogy a földön vagyok és élek. Az életnek újra értelme lett. Lenn, a langyos kis étteremben reggeliztem. A villanyok, melyeken színes sapkák voltak, fényt szórtak patyolat terítómre. A falon egy családi ingaóra járt. Vajat, mézet tettek elém. Lágytojást is ettem, pedig azt különben utálok. Minden nagyszerű volt, minden csodálatos, minden kíváncsi, magyarázhatatlanul és kifejezéstelenül szép.

Tehát ekkor voltam legboldogabb életemben. Hogy miért? Annak megfejtését rátok, lélekelemzőkre bízom. Én nem törődöm az elnyomott és fölszabadult okokkal, a tudattalan és tudatelttes jelképekkel. Nem óhajtom magam fölboncolgatni, amíg élek. Hadd maradjon az, ami vagyok, zárt, egész és titkos. Okozzon nekem ezután is ilyen érthetetlen gyötrelmeket és örömöket. Halálommal pedig teljesen semmisüljön meg, mint valami fölbontatlan levél. Hidd el, ez többet ér minden tudásnál. Mindössze oda akarok kilyukadni, hogy a boldogság csak ilyen. Mindig rendkívüli szenvedés tövében terem meg, s éppoly rendkívüli, mint az a szenvedés, mely hirtelenül elmúlik. De nem tart sokáig, mert megszokjuk. Csak átmenet, közzjáték. Talán nem is egyéb, mint a szenvedés hiánya.